

Påverkar det ekonomiska läget under uppväxten svenskars
arbetsmoral?



LUNDS UNIVERSITET
Ekonomihögskolan

Lund Universitet
Nationalekonomiska institutionen
Kandidatuppsats

Författare:
Linnéa Nordman

Handledare:
Pontus Hansson

2021-01-11

Abstract

The aim of this study is to investigate whether there is any correlation between Swedes' work ethic and the financial situation while growing up. For this purpose, two conflicting hypotheses rooted in economic theory are developed. The economic situation includes the GDP- and unemployment gap and the year intended for analysis was when the respondent was 18 years old. I have conducted a survey in which 292 Swedes were asked to answer questions regarding work ethic. Based on the econometric results, the answer to the question at issue emerged that the economic situation during adolescence has an impact on work ethic. People who grew up with a high unemployment rate have a higher work ethic than those who grew up with a low unemployment rate. The GDP has a positive impact, which means that those who grew up in a boom have a higher work ethic. The results showed that the unemployment variable affects work ethic to a greater degree than the GDP gap. High unemployment is compatible with a recession and since the unemployment variable has a greater impact on work ethic and a positive value, it means that people who grew up in a recession have a higher work ethic than those who grew up in a boom.

Keywords: *Arbetsmoral, Protestant Work Ethic (PWE), Sveriges konjunktur, MPWE, Adam Smith*

Number of words: 9415

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
2. Bakgrund	4
2.1 Arbetsmoral	4
2.1.1 The Protestant Work Ethic	5
2.1.2 Multidimensional Work Ethic Profile	5
2.1.3 Ålder då arbetsmoral formas	7
2.2 Ekonomiskt läge	7
3. Hypoteser	8
3.1 Hypotes 1; Lågkonjunktur leder till högre arbetsmoral	9
3.2 Hypotes 2; Högkonjunktur leder till högre arbetsmoral.	10
4. Metod	11
4.1 Enkät	12
4.1.1 Sammanfattande bild av resultatet av enkäten.	13
4.2 Regression	15
5. Data och deskriptiv statistik	16
5.1 Förklaring av variabler	16
5.1.1 De beroende variablerna	17
5.1.2 BNP-konjunkturen	17
5.1.3 Arbetslöshet	19
5.1.4 Kontrollvariabler	21
5.1.5 Konjunkturen 1950–2018	24
5.2 Ekonometrisk diskussion	25
6. Resultat	26
6.1 Modell 1; Arbetsmoral	27
6.2 Modell 2; Viljan att tjäna pengar	28
6.3 Modell 3; Moral	30
6.4 Analys och diskussion av resultaten	32
7. Slutsatser	35
Referenslista	36
Appendix	38
Appendix 1	38
Appendix 2	39
Appendix 3	42

1. Inledning

“Den extrema kyla och tröga formalitet som ursäktas hos ålderdomen gör ungdomen löjlig: den lättsamhet, sorglöshet och fåfänga som tolereras hos ungdomen gör ålderdomen föraktlig” (Smith 1759, s.248). I detta citat beskriver Adam Smith förutfattade meningar mellan olika generationer något som 260 år senare fortfarande är aktuellt. Troligtvis har du hört uttrycket: “dagens ungdomar är så lata” vilket anspelar på ungdomars brist på arbetsmoral. Att analysera arbetsmoral är något som bör intressera de flesta arbetsgivare då en god arbetsmoral leder till ett väl utfört arbete och lojala arbetskamrater (Miller, Woehr & Hudspeth, 2002). God arbetsmoral är även av stor vikt i relation till produktivitet, då uppvisad arbetsmoral går hand i hand med prestation på arbetsplatsen (Bowles & Cooper, 2009).

Tidigare forskning har gjorts på området arbetsmoral, främst inom köns- och generationskillnader och det råder skilda meningar om arbetsmoral skiljer sig mellan generationerna. Forskning har visat att generation Y som är födda mellan 1981 och 2000 har format sin arbetsmoral från teknologi samt att det råder skillnader mellan könen inom denna generation (se Hess, 2019). Zabel, Biermeier-Hansson, Baltes, Early & Shepard (2016) har gjort en sammanställande studie och undersökt ett flertal forskningsartiklar på området arbetsmoral och generationer, där de dragit slutsatsen att det inte råder någon statistisk signifikant skillnad i arbetsmoral mellan generationerna. Detta resultat ligger till grund för den här uppsatsen då den ämnar undersöka arbetsmoral kopplat till ekonomiskt läge under uppväxten. Genom att analysera arbetsmoral i förhållande till det ekonomiska läget, ämnar uppsatsen bredda tidigare forskning med ett nytt perspektiv på frågan arbetsmoral.

Frågeställningen som avses besvaras är om det ekonomiska läget under uppväxten har en påverkan på svenskars arbetsmoral. För det ändamålet utvecklas två motstridiga hypoteser förankrade i ekonomisk teori. Den första är att det ekonomiska läget visar ett negativt samband med arbetsmoral, det vill säga att de som vuxit upp i lågkonjunktur besitter en högre arbetsmoral. En lågkonjunktur innebär att det är svårare att få arbete vilket ökar människors incitament att behålla sitt jobb och ökar därmed arbetsmoralen. Den andra, motsatta hypotesen, är att det ekonomiska läget visar ett positivt samband med arbetsmoral vilket innebär att de som vuxit upp i högkonjunktur besitter en högre arbetsmoral. Högkonjunktur

innebär fler jobb där människan lättare kan välja en arbetsgivare de trivs med, och därmed ökar arbetsmoralen.

Jag har genomfört en enkätstudie i vilken 292 svenskar fick svara på frågor gällande arbetsmoral. För att besvara frågeställningen och testa hypoteserna har en ekonometrisk studie med data för Sveriges BNP och arbetslöshet från 1950–2018 genomförts. I den testas hur konjunkturen i BNP och arbetslöshet påverkar arbetsmoral. Studien avgränsas till Sverige vilket beror på att arbetsmoral har en stark koppling till kultur (se Weber, 1905). För att analysera enkätsvaren djupare har tre olika regressioner utförts: En för den totala arbetsmoralen, ett sammanslaget mått på svaren på samtliga enkätfrågor, en annan för “viljan att tjäna pengar” och en tredje för “moral” där vardera mått på den beroende variabeln är en uppdelning av respondenternas svar på enkäten. Resultaten visar ett samband mellan det ekonomiska läget i uppväxten och arbetsmoral.

I följande avsnitt redogörs begreppsdefinitioner och vid vilken ålder arbetsmoral formas. I avsnitt tre följer en presentation av de två motsatta hypoteserna. En beskrivning av enkäten och val av modell presenteras i avsnitt fyra. Avsnitt fem kartlägger valet av de använda variablerna, beräkningar av konjunkturen samt en ekonometrisk diskussion. I avsnitt sex presenteras resultaten samt en diskussion av dessa. I det sjunde och avslutande avsnittet presenteras de slutsatser som kan dras utifrån resultaten och sist i detta arbete återfinns referenslista samt appendix.

2. Bakgrund

I följande avsnitt kommer att presenteras en begreppsdefinition för arbetsmoral, beräkningar för konjunkturcykeln samt en redogörelse för vid vilken ålder, arbetsmoral formas.

2.1 Arbetsmoral

Arbetsmoral är ett känsloladdat och mångdefinierat begrepp. Ordet engagemang används av många företag och organisationer för att beskriva arbetsmoral, och enligt Robles (2012) handlar det om att arbeta hårt, visa lojalitet och punktlighet. För att lättare avläsa undersökningens resultat i förhållande till det ekonomiska läget definierar uppsatsen arbetsmoral ur ett kapitalistiskt perspektiv, där arbete anses bättre än fritid (Weber, 1905,

s.18). Med arbete menas förvärvsarbete, alltså arbete som genererar ett ekonomiskt värde. Begreppsdefinitionen uppsatsen presenterar på arbetsmoral förklaras genom viljan att tjäna pengar, olika drivkrafter för sin arbetsgivare och slutligen punktlighet och att arbeta självständigt. Problemet med att arbetsmoral delvis definieras av hur villiga respondenterna är att tjäna pengar är att det inte är en garant för god arbetsmoral. En hög vilja att tjäna pengar kan även vara ett tecken på illojalitet och därmed en sämre arbetsmoral. Däremot tolkar uppsatsen det som ett tecken på god arbetsmoral då pengar, ur kapitalistiskt perspektiv, är ett incitament för arbete.

2.1.1 The Protestant Work Ethic

The Protestant Work Ethic (PWE) är ett koncept vars uppkomst härstammar från sociologen Max Weber och hans bok "Den protestantiska etiken och kapitalismens anda" (1905). Weber menar att den protestantiska arbetsmoralen var avgörande för den kapitalistiska framväxten i västvärlden. I boken hävdar Weber att introduktionen och den snabba expansionen av kapitalismen delvis var resultatet av det puritanska värdet av asketism och tron på en kallelse från Gud. Weber (1905) menar alltså att grunden som bestämt yrkeskarriären för människorna i väst i modern tid, har grundlagts av föräldrahemmets religiösa atmosfär och uppfostran. Att protestanternas religiösa atmosfär är grunden i kapitalismen och att katoliker å andra sidan föredrar en humanistisk utbildningsinriktning är förklaringen till att så få katoliker är engagerade i kapitalistiskt företagande (Weber, 1905, s.18). PWE ser alltså på arbetsmoral från en protestantisk synvinkel och Weber (1905) menar därmed att protestanter har ett större intresse av att tjäna pengar än vad katoliker har. Dagens PWE besitter däremot inte någon specifik religiös ställning utan används som ett mått på arbetsmoral. De med högt PWE anser arbete som centralt i livet, arbetar tidseffektivt och är etiska i kontakten med andra (Miller, Woehr & Hudspeth, 2002)

2.1.2 Multidimensional Work Ethic Profile

Multidimensional Work Ethic Profile (MWEP) är en vidareutveckling av PWE och används som ett mått på arbetsmoral (Parkhurst, 2013). Miller et al. (2002) hävdar att tidigare mått på arbetsmoral varit bristfälliga och presenterar istället en historisk och konceptuell genomgång av arbetsmoral. De menar att konstruktionen av arbetsmoral är (a) flerdimensionell; (b) avser arbete och arbetsrelaterad aktivitet i allmänhet; (c) är upplärt; (d) avser attityder och övertygelser; (e) är en konstruktion som återspeglas i beteende; och (f) är sekulär, inte knuten

till en viss religiös övertygelse. MWEP består av sju olika komponenter; “Hard work, Wasted time, Leisure, Self-Reliance, Delay of gratification, Centrality of work, and Morality” (Miller et al, 2002). Definition och exempel på dessa komponenter presenteras i tabellen nedan:

Tabell 1: MWEP Dimensions and Dimension Definition

Dimension	Definition	Sample Items
Hard Work	Belief in the virtues of hard work	If you work hard, you will succeed
Wasted Time	Attitudes and beliefs reflecting active and productive use of time	I try to plan out my workday so as not to waste time
Leisure	Proleisure attitudes and beliefs in the importance of nonwork activities	People should have more leisure time to spend in relaxation
Self-Reliance	Striving for independence in one's daily work	I strive to be self-reliant.
Delay of Gratification	Orientation toward the future; the postponement of rewards	The best things in life are those you have to wait for.
Centrality of Work	Belief in work for work's sake and the importance of work.	Life without work would be boring.
Morality and ethics	The importance they see in leading a just and moral life	It is never appropriate to take something that does not belong to you

Källa: (Miller et al, 2002)

”Hard Work” beskrivs som en persons tro på det inneboende värdet av arbete, liksom dem belöningar denne kan förvänta sig som ett resultat av det. ”Wasted Time” har att göra med hur bekväm (eller obekväm) en person är med att slösa tid – och specifikt sin egen tid.

”Leisure” studerar hur stor vikt personen i fråga lägger vid fritid. Det finns däremot meningsskiljaktigheter kring vad fritid innefattar vilket gör att dessa frågor kan bli missvisande. ”Self-Reliance” innebär att personen ständigt söker självständighet på det sätt den arbetar. På arbetsplatsen innebär detta att du svarar på dina egna frågor och inte förlitar dig på en handledare för vägledning. ”Delay of gratification” har att göra med hur villig en person är att vänta på en belöning och hur mycket värde den ser i att vinna saker som inte omedelbart kan uppnås. ”Centrality of Work” undersöker hur centralt arbete är i personens liv. Någon som värderar arbete högt föredrar att spendera majoriteten av sin tid på att arbeta. Slutligen är ”Morality and Ethics” en dimension som beskriver betydelsen för att leva ett

rättvist och moraliskt liv. Detta översätts till tron att anställda som inte arbetat tillräckligt hårt för en titel, befordran eller annat privilegium inte förtjänar det (Miller et al. 2002).

2.1.3 Ålder då arbetsmoral formas

Uppsatsen ämnar ta två teorier i beaktning för att uppskatta vid vilken ålder, arbetsmoral formas. Den första är "Theory of mind", inlevelseförmåga på svenska, som förklarar en människas förmåga att leva sig in i andras känslor, vilket utvecklas hos ett barn vid 3 års ålder och fortsätter resten av livet (Wellman, 1992). Genom att leva sig in i andras känslor och tankar uppkommer en medvetenhet om hur du uppfattas hos andra och Smith (1759, s.61–63) förklarar att uppfattningen hos andra är viktig för människans välmående. Det kan tänkas att vikten av detta medför en högre arbetsmoral då en god arbetsmoral anses positivt. Det förklarar att människan är påverkingsbar från tidig ålder och att arbetsmoralen troligtvis formas av dess omgivning.

Den andra teorin är att myndighetsåldern i Sverige är 18 år och därmed tillåtet att sommarjobba med samtliga arbetsuppgifter (Arbetsmiljöverket, 2018). När en person blir myndig och får tillåtelse att ta egna beslut om sin framtid kan det tänkas att denne blir mer uppmärksam på sin omgivning och andras beslut. Det kan tänkas att personer vid 18 års ålder börjar fundera närmare på arbetsmarknaden och vad som väntar där eftersom de snart kommer äntra den. När personer börjar fundera på arbetsmarknaden bör de rimligtvis bli medvetna om det ekonomiska läget som råder i samhället. De kommer troligtvis bli informerade av både familj, skola och av media om hur lätt respektive svårt det är att få ett arbete och därmed tänkas forma sin arbetsmoral. Det kan tänkas, i enlighet med "Theory of mind", att arbetsmoral formas av läget på arbetsmarknaden och påverkas av både kollegor, chefer, vänner och familj. Med anledning av dessa två teorier ämnar uppsatsen analysera respondenternas ekonomiska läge vid 18-års ålder.

2.2 Ekonomiskt läge

För att avgöra hur det ekonomiska läget sett ut under respondenternas uppväxt görs beräkningar för konjunkturen i BNP och arbetslöshet. En konjunktur är skillnaden mellan trenden (potentiella värdet) och det faktiska värdet. En lågkonjunktur visar sig när det faktiska BNP-värdet är under det potentiella värdet och tvärtom vid en högkonjunktur. En hög- respektive lågkonjunktur har en stor påverkan på människors framtidstro. Vid en

högkonjunktur har människor en positiv framtidstro, företag är lönsamma, människor spenderar pengar och det är lättare att få ett arbete. Vid en lågkonjunktur är det tvärt om och människor har en mer negativ framtidstro, företag går i konkurs, människor sparar och har svårare att anträ arbetsmarknaden. Med tanke på konjunktrens stora påverkan på privatekonomin kan det tänkas att personer vid 18 års ålder är lättpåverkade av denna. En person som börjar fundera på framtiden vid en högkonjunktur har troligtvis en annan framtidsvision än en 18 åring i lågkonjunktur.

En lågkonjunktur har en koppling till arbetslöshet och innebär att arbetslösheten är hög vid en lågkonjunktur och tvärt om vid en högkonjunktur. Arbetslösa definieras som människor i arbetsför ålder utan arbete, som är tillgängliga för arbete och har vidtagit specifika åtgärder för att hitta arbete (Wadensjö, 1973). Denna indikator mäts i antal arbetslösa i procent av arbetskraften och är säsongrensad. Anledningen till att arbetslösheten är en intressant faktor att ta med i beräkningarna för ekonomiskt läge är för att den har så pass stor påverkan på ekonomin. Det innebär att det är svårare att anträ arbetsmarknaden vid en lågkonjunktur och att personer behöver anstränga sig mer för att få ett arbete, vilket kan tänkas ha en stor betydelse för en 18 åring som precis börjat fundera på framtida arbete. Det kan rimligtvis vara att en person som precis börjat fundera på arbetsmarknaden lättare märker av om det är svårt att få ett arbete än hur BNP-gapet står i förhållande till sin trend, vilket belyser vikten av att även analysera arbetslöshetsgapet. Med tanke på hur konjunkturen påverkar en persons framtidsvision hade det varit intressant att undersöka hur media framställt det ekonomiska läget vid 18 års ålder. Detta var praktiskt ogörligt då uppsatsens stora spridning av respondenternas födelseår hade lett till ett för stort processande av data.

3. Hypoteser

Weber (1905, s.25) menar att människan av naturen inte är intresserad av att tjäna mer pengar utan snarare vill ha en viss livsstil och tjäna så mycket som är nödvändigt för det. Det betyder att viljan att arbeta bör formas av det ekonomiska läget. Detta ger upphov till två motstridiga hypoteser om konjunktrens påverkan på arbetsmoral: Den första är att de som vuxit upp i lågkonjunktur har en högre arbetsmoral och den andra är att de som vuxit upp i högkonjunktur har en högre arbetsmoral. Detta är alltså två hypoteser som går emot varandra, vilket innebär att antingen kan en av dem vara sann och den andra falsk. Det kan också vara att båda stämmer men att den ena effekten är starkare än den andra och slutligen kan det även

vara att båda effekterna finns och att de är lika stora och därmed tar ut varandra. Tankarna till de formulerade hypoteserna är mestadels hämtade från Adam Smiths bok "Teori om de moraliska känslorna" (1759).

3.1 Hypotes 1; Lågkonjunktur leder till högre arbetsmoral

Hypotes (1) implicerar att en uppväxt i lågkonjunktur leder till en högre arbetsmoral. Lågkonjunktur speglas i arbetslöshet, inflation och tillväxt. Hypotes (1) härleds från att personer som vuxit upp med mindre tillgångar är mer måna om att tjäna pengar än de som haft stora tillgångar. De ekonomiska tillgångarna är lägre vid lågkonjunktur än vid högkonjunktur vilket innebär att personer som växer upp i lågkonjunktur arbetar hårdare för att uppnå vissa bekvämligheter.

Den fattige mannens son, som i himlen i sin vrede har hemsökt med ärelystnad, grips av beundran för de rikas ställning när han börjar se sig omkring[...] I hans fantasi framstår den som ett liv för varelsor av något slags högre släkte, och för att uppnå den ägnar han sig ständigt åt eftersträvandet av rikedom och storhet. För att uppnå de bekvämligheter som dessa erbjuder underkastar han sig under det första året, nej, redan under den första månaden av sina strävande större kroppsansträngningar och mer bekymmer än han skulle ha drabbats av under hela sitt liv i brist på dem. Han studerar för att utmärka sig i något krävande yrke. Men den mest ihållande flit arbetar han dag och natt för att skaffa sig förmågor som överträffar alla hans konkurrenter (Smith 1759 s. 224-225)

Svårigheter att äntra arbetsmarknaden uppkommer vid en lågkonjunktur och de arbetslösa med "fel egenskaper" riskerar, beroende på konjunktorens varaktighet, att hamna i långtidsarbetslöshet (Forsslund, 2020). Vid långtidsarbetslöshet sjunker kompetens och yrkeskunnande och chanserna till ett nytt jobb försämras (Abraham m fl 2016). Hypotes (1) menar alltså att de som är 18 år när det råder hög arbetslöshet har en högre arbetsmoral. De negativa effekterna på en persons välmående vid långtidsarbetslöshet är stort och likaså är effekterna på samhället. Smith (1759. s.61) menar att sällskap och umgänge (som oftast ges på arbetet) är de mest kraftfulla botemedlen för att återställa sinnets jämvikt, vilket styrker hypotesen att de utan arbete önskar ha ett arbete vilket leder till en högre arbetsmoral. Vid hög arbetslöshet ökar incitamenten för en person att behålla sitt arbete vilket rimligtvis

påverkar arbetsmoralen positivt. Det kan även tänkas att personer som kämpat för en anställning är mer måna om att behålla den, vilket leder till att de finner ett större engagemang för sin arbetsgivare. Rekryteringsbehoven i en högkonjunktur är ofta stora men organisationen Företagarnas rapport "det är attityden, dumbom" (2016) visar att dagens rekryteringshinder (i en högkonjunktur) är att hitta självgående personer som har en vilja att arbeta. De som vuxit upp i högkonjunktur har överlag större tillgångar vilket leder till att de börjar värdera andra saker än pengar.

Det är då som han till sist börjar finna att rikedom och storhet bara är struntsaker av föga nytta, inte mer ägande att skänka kroppsligt välbefinnande eller sinnesro än prylälskarens pincettaskar, och i likhet med dem till större besvär för den person som bär omkring på dem än alla fördelar som kan ge honom är bekväma.
(Smith 1759, s.226)

Detta betyder alltså att personer som växer upp i lågkonjunktur har större incitament att tjäna pengar än de uppväxta i högkonjunktur och därmed har en högre arbetsmoral.

3.2 Hypotes 2; Högkonjunktur leder till högre arbetsmoral.

Hypotes (2) är att människor uppväxta i högkonjunktur har en högre arbetsmoral. Som nämnt har tidigare forskning visat en korrelation mellan prestation och arbetsmoral och menar även att dagens konkurrenskraftiga arbetsmarknad (i högkonjunktur) bidrar till hög arbetsmoral hos de anställda (Bowels & Cooper, 2009). Vid högkonjunktur där köpkraften ökar och människor är mer villiga att spendera pengar kan det tänkas att arbetsviljan ökar för att ha möjlighet att upprätthålla sitt konsumtionsmönster. Detta innebär att de som vant sig vid att ha stora tillgångar är benägna att behålla denna nytta och bekvämlighet.

De som har vant sig vid att se smakfulla ting är mer benägna att finna allt som är klumpigt eller bakvänt frånstötande. När förbindelsen är otillbörlig kommer vanan att antingen minska eller helt avlägsna vår känsla av otillbörlighet. De som har vant sig vid sjaskig oordning förlorar all känsla för snygghet och elegans
(Smith 1759, s.239-240)

När det finns fler arbetsmöjligheter innebär det att människan har större möjlighet att vara kräsen vid val av arbete. Det leder troligtvis till en ökning av människor som trivs med sitt arbete, de som inte gör det kan säga upp sig för ett mer trivsamt sådant. Att människor trivs på arbetet kan tänkas vara en bidragande faktor till hög arbetsmoral då en person troligtvis värderar arbetet högre än någon som ej trivs. Vid en högkonjunktur ökar den positiva framtidstron vilket delvis kan leda till en större vilja att arbeta hårt för möjligheten att vidareutvecklas. Människans behov och bekvämligheter är rörliga och referensramarna flyttas ju mer bekvämligheter som tillkommer. Detta betyder att en person får en större vilja att arbeta och tjäna pengar när personen vant sig vid en viss levnadsstandard, vilket sker i större utsträckning i en högkonjunktur.

En man som lever inom ramarna för sin inkomst är naturligt nöjd med sin situation, som genom små men ständiga tillägg blir bättre och bättre för varje dag. Han kan gradvis slappna av, både när det gäller striktheten i sin snålhet och strängheten i sin strävan, och han känner med dubbel tillfredsställelse denna gradvisa ökning i välbefinnande och glädje genom att han tidigare upplevt de umbäranden som åtföljde avsaknaden av dem (Smith, 1759, s.262-263).

Vid en högkonjunktur är det lättare att få jobb vilket gör att arbetslösheten minskar. Zetterberg (2012) menar att långtidsarbetslösheten har en konjunkturrell påverkan. När lågkonjunktur uppstår minskar utflödet från arbetslösheten och konsekvensen blir att långtidsarbetslösheten ökar. När människor hamnar i långtidsarbetslöshet försämras det psykiska välbefinnandet (Warr, 1996). Det innebär att självförtroendet och hoppet om framtiden sjunker, vilket i sig kan leda till en försämrad arbetsmoral. Detta betyder alltså att långtidsarbetslösheten kan ha motsatt påverkan på arbetsmoralen, antingen att personen är mer angelägen att återgå till arbetsmarknaden (hypotes 1) eller att personen tappat hoppet om detta (hypotes 2).

4. Metod

Metoden är att i en regression undersöka uppsatsens hypoteser och för detta ändamål har en enkätundersökning gjorts för att samla in data. Data för BNP och arbetslöshet är hämtat från Statistiska Centralbyrån och en linjär modell har använts i regressionsanalysen för att på så vis anpassa studien till de två hypoteserna. Undersökningen görs genom att använda tre

modeller som presenteras nedan: modell 1 beskriver arbetsmoral, modell 2 viljan att tjäna pengar och modell 3 undersöker moral. Kommande avsnitt börjar med en beskrivning av enkäten innan den går över till att beskriva regressionsmodellen.

4.1 Enkät

Resultaten på uppsatsen baseras på en egenestimerad webbenkät, detta för att lättare få spridning samt för att bevara respondenternas anonymitet (Persson, 2016). Urvalet har skett slumpmässigt främst från Facebook- och Linkedindelningar vilket gör att det finns risk för att personer med koppling till mig är överrepresenterade. Totala antalet respondenter var 292 personer med en spridning på födelseår mellan 1944 och 2002 vilket gör att detta kan anses vara representativt för Sveriges befolkning (Cantzler, 1996)¹.

Enkäten bestod av 28 frågor och är genomförd mellan 12 november och 12 december 2020 samt är uppdelad i två delar. Den första delen rubriceras “viljan att tjäna pengar” innehållande frågor om prioriteringar mellan lön och fritid (fråga 10–16). Andra delen rubriceras “moral” och svarar på etiska och moraliska frågor (fråga 17–28). Dessa frågor fokuserar på områden såsom att hålla tider, sjukankmälningar och att arbeta effektivt. Samtliga frågor är kopplade till teorin om Multidimensional Work Ethic Profile (MWEP) där de olika punkterna till stor del ligger till grund för frågorna i enkäten (se avsnitt 2.1.2). Arbetsmoral definieras alltså som ett sammanslaget mått av viljan att tjäna pengar och moral.

Den primära analysen fokuserar på det sammanslagna värdet på arbetsmoral, däremot kommer även analyser göras för vardera del. Denna uppdelning görs för att lättare analysera om värdet på arbetsmoral (modell 1) ej korrelerar med det ekonomiska läget. Det finns en risk för att det ekonomiska läget påverkar respektive del olika och därmed tar ut varandra i värdet på arbetsmoral.

De första nio frågorna i enkäten är bakgrundsfrågor vars syfte är att bland annat beskriva respondentens födelseår, kön, socioekonomisk bakgrund, position, trivsel på arbete, produktivitet och sysselsättning. Dessa variabler kan tänkas påverka arbetsmoral och benämns därmed som kontrollvariabler och beskrivs närmare i avsnitt (5.1.4). Enkäten är

¹ För en population med 10 miljoner behövs ett urval av 100 personer för att ligga inom konfidensintervallet 90% och 400 personer för att ligga inom konfidensintervallet 95%.

sammanställd med hjälp av ett enkätverktyg som framställt en Excelfil där respektive svar kodats. Frågorna i enkäten finns presenterade i Appendix (2).

Studien avgränsar sig till personer i Sverige då tidigare forskning tyder på en koppling mellan kultur/religion och arbetsmoral (Weber, 1905, s.12–18). Noterbart är att det finns kulturskillnader i Sverige och att arbetsmoral formas av fler parametrar än kultur och religion (Miller et al. 2002). Däremot är det större sannolikhet att svenskar har en mer lik arbetsmoral än vad svenskar och resten av världen har.

En generell kritik mot enkäter som verktyg är att respondenterna tenderar att överdriva dess svar för att inte få känslan av att de är underpresterande eller har en “dålig” arbetsmoral (Persson, 2016). Frågor som “jag har aldrig sjukskrivit mig fast jag inte varit sjuk” kan vara svår att svara på för självkänslan, trots att enkäten är anonym. Något fördjupande diskussion om ytterligare kritik mot frågorna finns i Appendix (3)

4.1.1 Sammanfattande bild av resultatet av enkäten.

Nedan följer tabeller över utvalda bakgrundsfrågor och dess svar hämtat från det använda enkätverktyget. Till att börja med presenteras totala antalet svaranden på enkäten (292) samt könsfördelningen för dessa. Som syns i tabell (2) var det 63% kvinnor, 36,6% män samt 0,3% annat vilket bör kunna ses som representativt för befolkningen.

Tabell 2: Könsfördelningen i enkätsvaren

Kön	Antal svar
Man	107 (36,6%)
Kvinna	184 (63,0%)
Annat	1 (0,3%)
Summa	292 (100,0%)

Källa: Egenestimerad webbenkät.

I tabell (3) presenteras fördelningen av sysselsättning som visar att ca 60% av respondenterna arbetar, ca 39% studerar och att endast 1% inte har någon sysselsättning. Då Sveriges arbetslöshet år 2019 var 6,8% (SCB) hade det varit önskvärt med ett högre antal utan sysselsättning. Andelen studerande i Sverige år 2020 var ca 4,3% (UKÄ, 2020) vilket innebär att andelen studerande i denna undersökning är överrepresenterade. Däremot är antalet

arbetande högst vilket stärker enkätens spridning då de flesta i mitt eget kontaktnät är studenter.

Tabell 3: Fördelning av sysselsättning

Sysselsättning	Antal svar
Arbetar	176 (60,3%)
Studerar	113 (38,7%)
Ingen sysselsättning	3 (1,0%)
Summa	292 (100,0%)

Källa: Egenestimerad webenkät.

I tabell (4) presenteras respondenternas högsta utbildningsnivå där högst andel (42,1%) har en kandidatutbildning. Spridningen på de olika utbildningsnivåerna är god men inte samma som för hela svenska befolkningen. År 2019 var det 24% med gymnasieutbildning, 14% med eftergymnasial utbildning kortare än 3 år samt 21% med eftergymnasial utbildning minst 3 år och slutligen 1% med forskarutbildning (SCB). Detta betyder att resultatet från enkäten har en större andel personer med en högre utbildning än svenska folket. Detta kan tänkas påverka resultatet att det generella värdet på arbetsmoral för totala respondenterna är högre då utbildning kan tänkas ha en positiv påverkan på arbetsmoral (Bowles & Cooper, 2009). Analysen görs för vardera individ vilket innebär att regressionen inte påverkas och ett större antal respondenter hade troligtvis åtgärdat detta.

Tabell 4: Utbildningsnivå

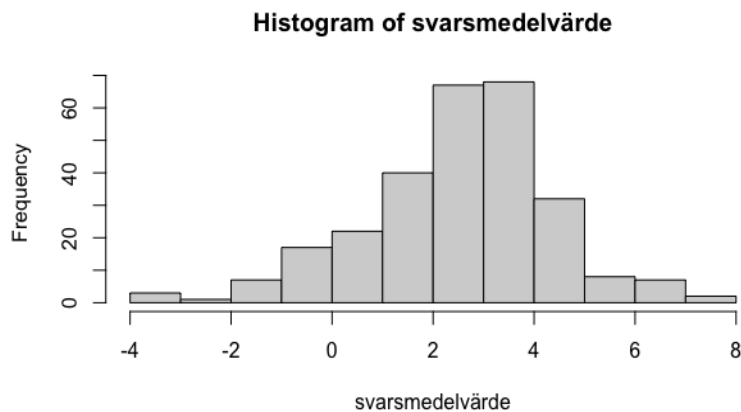
Vilken utbildningsnivå har du som mest examinerats för, alternativt är pågående?	Antal svar
Magisterutbildning eller högre	92 (31,5%)
Kandidatutbildning	123 (42,1%)
Högskoleutbildning (Folkhögskola, Högskoleingenjör osv)	41 (14,0%)
Gymnasieutbildning	30 (10,3%)
Grundskoleutbildning	5 (1,7%)
Inget av ovan	1 (0,3%)
Summa	292 (100,0%)

Källa: Egenestimerad webenkät.

I graf (3) där medelvärdet av svaren på enkäten för samtliga respondenter presenteras syns det att det genomsnittliga värdet på arbetsmoral för alla personer är 3, vilket tyder på att

arbetsmoralen överlag är relativt hög. Värdet på arbetsmoral sträcker sig från -10 till +10 vilket gör att +3 är ett värde som tyder på att respondenterna har en god arbetsmoral.

Graf 3: Histogram över medelvärdet på arbetsmoral för samtliga respondenter.



Kommentar: Svartsmedelvärde från egenestimerad webenkät.

4.2 Regression

För att besvara frågeställningen och undersöka hypoteserna kommer en regressionsanalys att göras. I regressionsmodellerna används som beroende variabel värdet på varje individs arbetsmoral. Vidare har effekten av åtta olika förklarande variabler undersökts i studien där BNP- och arbetslöshetskonjunkturen är de primära variablerna för analysen. De övriga variablerna är kön, utbildningsnivå, om personen trivs på jobbet/skolan, position, sysselsättning, socioekonomisk bakgrund samt om personen i fråga tycker att den är mer produktiv än vad dennes lön motsvarar. Dessa variabler är hämtade från svaren på bakgrundsfrågorna i enkäten. Modellen är linjär och ges av:

$$\text{Arbetsmoral} = \alpha_i + \beta_1 \text{BNPkonjunktur} + \beta_2 \text{Arbetslöshet} + \sum \beta_i X_i + \varepsilon_i \quad (1)$$

Där "BNPkonjunktur" beskriver hur stort det procentuella BNP-gapet är och "Arbetslöshet" beskriver storleken på det procentuella arbetslöshetsgapet. α är en konstant och parametern β representerar marginaleffekten av respektive variablers påverkan på arbetsmoral. De variabler som är summerade i variabel X är; Kön, Utbildning, Trivs, Position, Sysselsättning, Produktivitet och MeanSoc. Om hypotes (1) stämmer och de som vuxit upp i lågkonjunktur har högre arbetsmoral är det förväntade resultatet att denna parameter är negativ för

”BNPkonjunktur” och positiv för ”Arbetslöshet” och tillräckligt stor för att betraktas som signifikant. Detta utfall blir det motsatta om hypotes (2) stämmer.

Definitionen på arbetsmoral inkluderar både ”moral” och ”viljan att tjäna pengar” och enkäten är uppdelad i dessa två avsnitt. För en djupare analys över konjunktorens påverkan på arbetsmoralen delas även regressionen upp i ”viljan att tjäna pengar” som presenteras av fråga (10–16) och ”moral” som presenteras av fråga (17–28) där respektive medelvärde blir två nya beroende variabler (frågorna är presenterade i Appendix (2)). Syftet med detta är att undersöka vilka parametrar som påverkar respektive del. Detta är av extra intresse om den första regressionen ej visar något signifikant samband mellan ekonomiskt läge och arbetsmoral. Det kan tänkas att ”viljan att tjäna pengar” har en påverkan av BNP-konjunktoren då privatekonomi påverkas av det ekonomiska läget. Det kan även tänkas att moral påverkas av arbetslöshet och jag avser att undersöka om det finns någon skillnad mellan hypoteserna i de olika regressionerna. Det är även av intresse att undersöka resterande variabler (bakgrundsfrågorna) i dessa regressioner för att se om de påverkar arbetsmoralen som tänkt. Modellerna presenteras nedan:

$$\text{Viljan att tjäna pengar} = \alpha_i + \beta_1 \text{BNPkonjunktur} + \beta_2 \text{Arbetslöshet} + \sum \beta_i X_i + \varepsilon_i \quad (2)$$

$$\text{Moral} = \alpha_i + \beta_1 \text{BNPkonjunktur} + \beta_2 \text{Arbetslöshet} + \sum \beta_i X_i + \varepsilon_i \quad (3)$$

5. Data och deskriptiv statistik

Detta avsnitt ämnar beskriva använd data och redogöra för dess begränsningar. I avsnitt 5.1 följer en beskrivning av variablerna samt en förklaring varför de använts. Vidare presenteras deskriptiv statistik i avsnitt 5.2 som visar hur det ekonomiska läget sett ut från 1950–2018. I avsnitt 5.3 ”Ekonometrisk diskussion” redogörs de tester som genomförts och hur data utifrån dessa korrigerats för att kunna genomföra regressionsanalyser.

5.1 Förklaring av variabler

I detta avsnitt presenteras en förklaring av de tre beroende variablerna, BNP och arbetslöshet samt valet av kontrollvariabler. Valet av dessa bygger på tidigare forskning och de data som används för att konstruera variablerna ”BNP-konjunktur” och ”Arbetslöshet” är hämtade från

Statistiska centralbyrån. Det finns ett värde i att ta samtlig statistik från en och samma datakälla då denna mäts och definieras lika. Totalt har data för Sveriges BNP och arbetslöshet samlats in för perioden 1950–2018. Konjunkturen i BNP och arbetslöshet är den procentuella skillnaden mellan konjunkturen och det reella värdet.

5.1.1 De beroende variablerna

Arbetsmoral är beteckningen på den primära beroende variabeln som är ett medelvärde av samtliga enkätfrågor utöver bakgrundsfrågorna (fråga 10–28). Denna är konstruerad genom att de olika svaren på frågorna är kodade med ett värde mellan -10 och +10 där ett högt värde indikerar en god arbetsmoral (vad som fått vilket värde är presenterat i Appendix (2)). I de fall där respondenten hoppat över en fråga har åtgärdats genom att ta bort denna fråga helt från respondentens medelvärde.

De två sekundära beroende variablerna benämns ”Viljan att tjäna pengar” och ”Moral” och delar upp enkäten och därmed av begreppet arbetsmoral. Dessa variabler är konstruerade, likt arbetsmoral, som ett medelvärde av svaren på respektive del där de obefintliga svaren tas bort. Viljan att tjäna pengar representeras av frågorna (10–16) vilket innehåller frågor med stark koppling till teorin om MWEP och punkterna ”Centrality of Work, Hard Work & Leisure” som fokuserar på inställningar där arbete är viktigare än fritid samt hur personen värderar lön i sitt arbete. Variabeln ”Moral” är representerad av frågorna (17–28) och är kopplade till teorin MWEP och punkterna ”Self-reliance, Wasted time, Morality and ethics” (se avsnitt 2.1.2). Utöver detta svarar variabeln ”Moral” på frågor om respondenten arbetar mer effektivt vid en chefs närvaro och om personen går tidigare från jobbet i hopp om att ingen ska märka.

5.1.2 BNP-konjunkturen

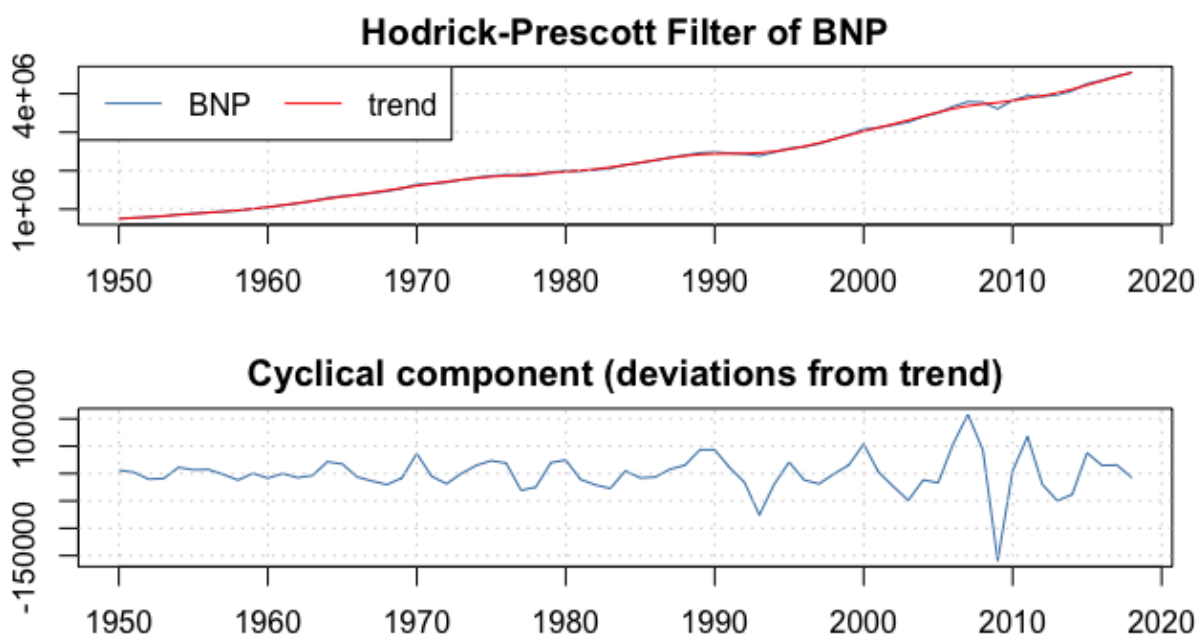
BNP-konjunkturen är skillnaden mellan faktiskt BNP och potentiell BNP, även kallat BNP-gap. När vi rent beräkningsmässigt ska ta fram information om potentiell BNP handlar det om att identifiera en trend i BNP. En trend kan vara helt linjär men vid långa tidsperioder kan denna trend skilja sig mycket från faktiskt BNP. För att filtrera ut en stokastisk trend som är bättre anpassad till faktisk BNP används det så kallade Hodrick-Prescott-filtret (Pedersen, 2001). Denna trend är inte helt linjär utan kan växa snabbare eller långsammare under olika

perioder, beroende på hur den faktiska BNP-utvecklingen ser ut. Hodrick–Prescott-filtret skapar trenden genom formeln:

$$(\text{avvikelse mellan trend och faktisk BNP})^2 + \lambda * (\text{förändringen i förändringen i trenden})^2 \quad (4)$$

Parametern λ anger hur stor vikt som läggs vid förändringen i förändringen i trenden i relation till avvikelsen mellan trenden och faktiskt BNP och antog värdet 6,25 då det är det vanligaste värdet för årsdata (Ravn & Uhling 2002) . Med förändringen i förändringen i trenden menas den rörelse som sker i trenden. Filtret gjordes i R med Sveriges faktiska BNP-siffror och resultatet presenteras nedan:

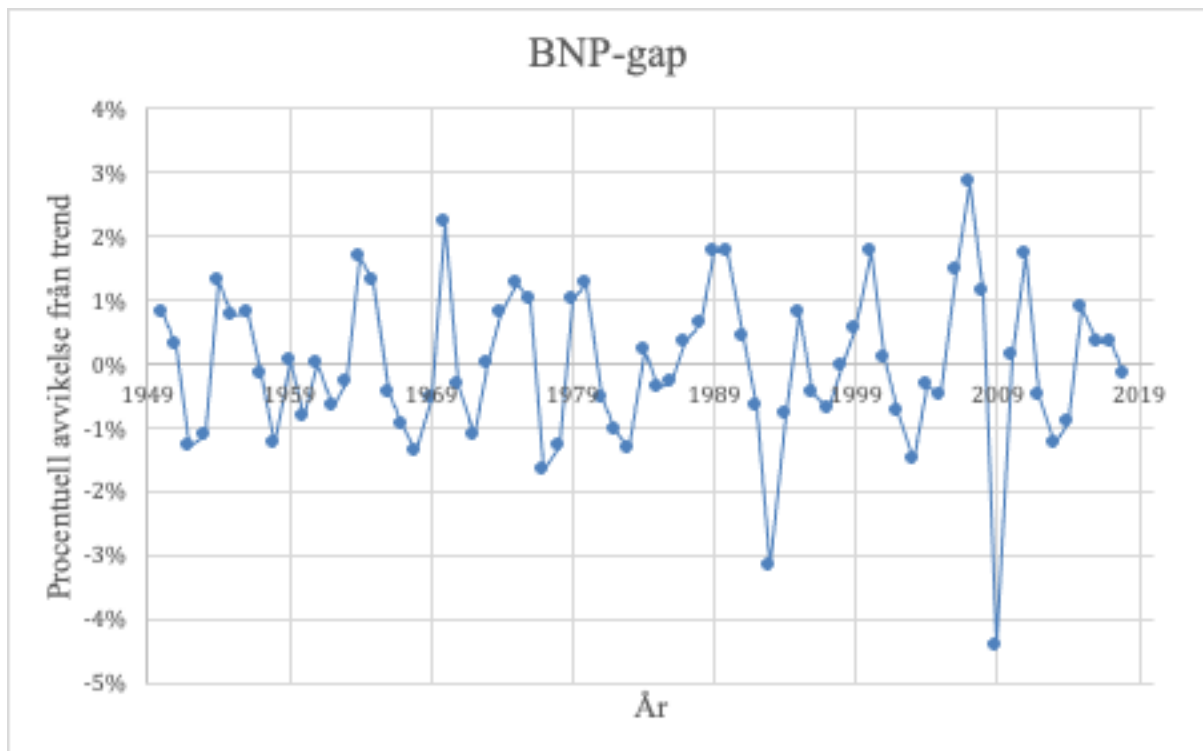
Graf 1: Real BNP och potentiell BNP 1950–2018.



Källa: BNP-statistik från SCB.

Både faktisk BNP och potentiell BNP är presenterad i det översta diagrammet. Grafen under visar cykeln där de värden under noll representerar en lågkonjunktur och de över noll en högkonjunktur. Det är BNP-gapets procentuella avvikelse från trenden som används för analys, denna presenteras i graf (2) nedan:

Graf 2: BNP-gapets procentuella avvikelse från BNP-trend 1950–2018

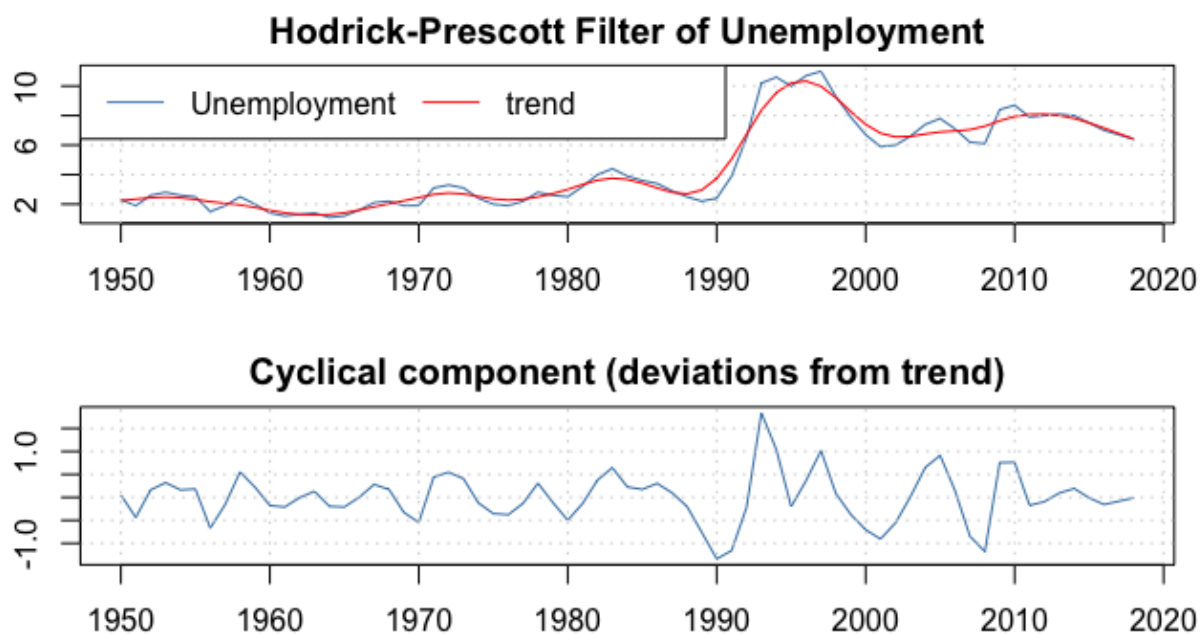


Källa: SCB

5.1.3 Arbetslöshet

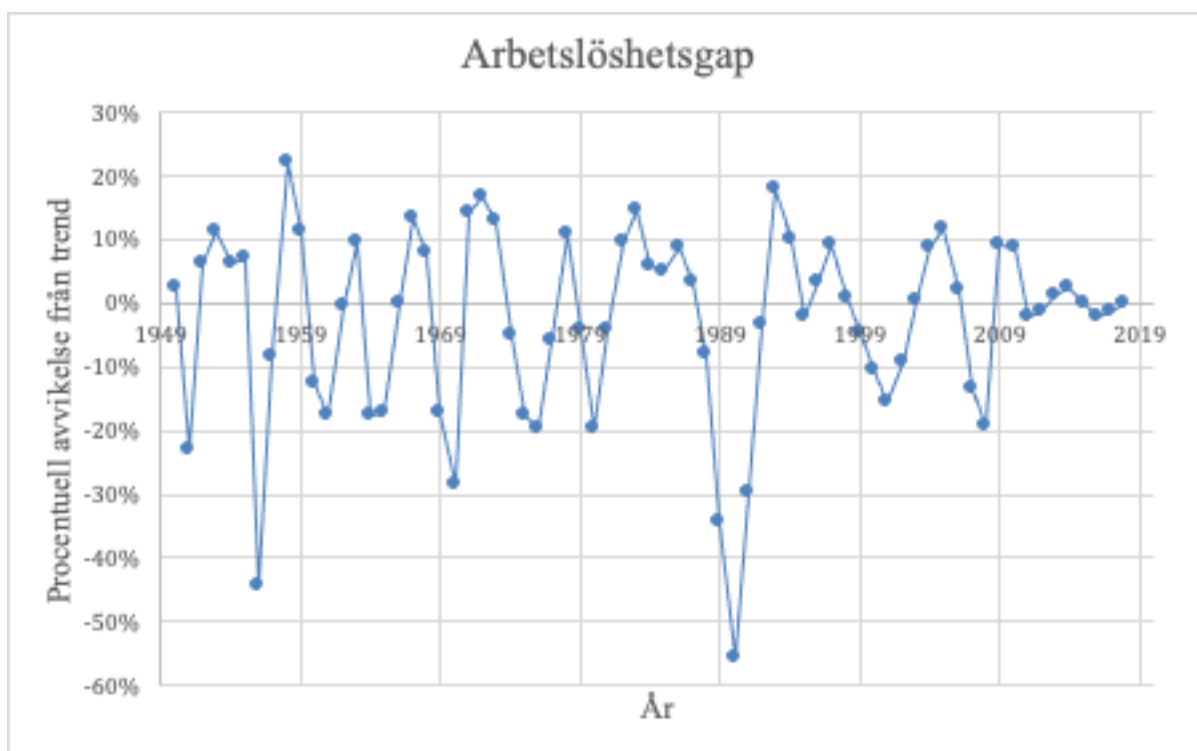
För att analysera arbetslöshetens påverkan på arbetsmoral krävs en historisk inblick i hur arbetslösheten har ändrat sig över tid och hur förhållandet skiljer sig mellan konjunkturerna. Eftersom storleken på arbetslöshet ändrats över tid är den procentuella skillnaden mellan trenden och faktisk arbetslöshet av intresse för en mer pålitlig analys. Detta görs på samma sätt som beräkningen för potentiell BNP, via Hodrick–Prescott-filtret och presenteras nedan:

Graf 3: Arbetslöshet i Sverige 1950–2018.



Källa: SCB, Arbetskraftundersökningarna (AKU) samt statistisk årsbok (1914–2014)

Graf 4: Arbetslöshetsgapets procentuella avvikelse från trenden 1950–2018



Källa: SCB, Arbetskraftundersökningarna (AKU) samt statistisk årsbok (1914–2014)

5.1.4 Kontrollvariabler

I detta avsnitt presenteras de första frågorna i enkäten, kallade bakgrundsfrågor, vars syfte är att undersöka deras påverkan på arbetsmoral. Dessa variabler ses som kontrollvariabler och samtliga är hämtade från den egenestimerade enkäten.

Socioekonomisk bakgrund

Socioekonomiska faktorer kan rimligtvis påverka en persons arbetsmoral på liknande sätt som konjunkturen. En person som vuxit upp med mindre tillgångar kommer troligtvis arbeta för att få den bekvämlighet som saknats under uppväxten (Smith 1759, s.225). Variabeln "MeanSoc" är ett sammanslaget mått (medelvärde) på två frågor som enligt uppsatsen antas vara ett värde på socioekonomisk bakgrund. De två frågorna var; vilken bostadsform personen i fråga växte upp i samt vilken utbildningsnivå respektive respondents förälder har som högst. Frågan om bostadsform är kodad att ju "dyrare" bostadsform desto högre socioekonomisk bakgrund. Svartalernativet "vi flyttade runt mycket" är kodad med det högsta värdet och riktar sig alltså till familjer där föräldrarna arbetat mycket utomlands. Detta kan vara problematiskt då svaret ej specificerar det och är därmed ingen garant för en socioekonomisk fördelaktig uppväxt. Effekten av detta kan bli att denna variabel får ett för högt estimerat värde. Däremot var det endast 4 personer som svarat att de flyttade runt mycket vilket innebär att resultatet inte påverkas av denna tvetydighet. Föräldrars högsta avklarade utbildningsnivå kan tänkas förklara en persons socioekonomiska uppväxt då utbildning ofta innebär högre lön. Akademisk utbildning är ingen garant för en fördelaktig socioekonomisk bakgrund men denna faktor bortses ifrån då en fråga om till exempel föräldrarnas yrke kräver onödigt processande av data. Frågorna om bostadsform och föräldrarnas utbildningsnivå ställdes således för att minimera risken för missvisande svar. En fråga om till exempel föräldrarnas inkomstnivå kan tolkas som känslig och därmed ge konsekvenser på svarsfrekvensen (Persson, 2016). Att låta respondenten själv fylla i sin socioekonomiska bakgrund kan ge missvisande svar då denna uppfattas i relation till andra. En person som omgett sig av familjer med mycket tillgångar har troligtvis en annan bild av sin socioekonomiska situation än en person vars familj varit lika förmögna men omgivit sig av personer utan samma ekonomiska förutsättningar.

Kön

Variabeln kön är inkluderad då tidigare forskning belyst skillnader i arbetsmoral mellan män och kvinnor (Harðardóttir et al, 2019). Kön är även en användbar enkätfråga då den är enkel att svara på samt kan ha ett värde i analysen (Persson, 2016). Kön är kodad enligt att ”Man” får värdet 1, ”Kvinna” värdet 2 och ”Annat”, värdet 3. Effekten av att svaret ”Annat” är kodat som 3 är att det indikerar att ”Annat” är ”mer” kvinna vilket leder till att det estimerade värdet kan bli svårt att avläsa. Ett bättre alternativ hade däremot varit att koda ”Annat” som 1,5 för att minska risken för feltolkning. Däremot var det i detta fall endast en person som svarade ”Annat” vilket innebär att resultatet inte får någon effekt av detta. Tidigare forskning har visat att kvinnor har en högre arbetsmoral än män vilket även blir det förväntade värdet på variabeln i denna undersökning.

Utbildningsnivå

Utbildningsnivå förklarar vilken högsta utbildning respektive respondent har. Detta är av relevans då utbildning kan tänkas korrelera med arbetsmoral. Prestation och kompetens är ofta förklarad i arbetsmoral (Bowles & Cooper, 2009). Kompetens innehas vanligtvis via utbildning och detta innebär att nivån på denna kan vara av relevans. Utbildningsnivå är kodad där ett lågt värde innebär en hög utbildningsnivå och det förväntade värdet är att de med högre utbildningsnivå har en högre arbetsmoral.

Trivs

Variabeln trivs, svarar på om personen i fråga trivs med sitt arbete/studieval. När en person inte trivs med sin sysselsättning ökar risken för minskad arbetsmoral. Detta då arbetsmoral delvis innefattar vad du väljer att säga om din arbetsgivare (Bowels & Cooper, 2009), något som är ett ständigt pågående dilemma då personer ofta besitter blandade känslor för sin arbetsplats (Ibid). Människan är mer angelägen om att berätta om sina otrivsamma känslor än deras trivsamma (Smith, 1759, s.51) vilket innebär att om en person inte trivs med sitt arbete pratar denne mer om det än en person som trivs på arbetet. Därmed har troligtvis en person som trivs med sitt arbete/studieval en högre arbetsmoral än tvärtom.

Sysselsättning

Sysselsättning beskriver om personen arbetar, studerar eller inte har någon sysselsättning vilket är av relevans då personer med arbete kan tänkas ha en annan arbetsmoral än de utan arbete. Vid närmare eftertanke hade pensionär varit ett önskvärt svarsalternativ för att

tydligare se sysselsättningens påverkan på arbetsmoral. Resultatet som presenteras är fortfarande av intresse men aspekten som lyfts ovan bör tas i beaktning i analysen. Däremot som syns i tabell (3) var antalet personer utan sysselsättning låg vilket innebär att resultatet ej tar skada av detta. Eftersom arbetsmoral formas av omgivning (se avsnitt 2.1.3) är det förväntade utfallet att de som arbetar har en högre arbetsmoral än de utan arbete.

Position

Variabeln position gäller endast för de som arbetar och förklarar vilken position de har i organisationen. Denna variabel är intressant att inkludera då det kan tänkas att personer med personalansvar anser att de har ett större ansvar att driva företaget/organisationen framåt och därmed besitter en högre arbetsmoral. "Det bör noteras att känslan av gillande, i den mån som den uppkommer ur uppfattandet av denna skönhet hos nyttan, inte har någon som helst koppling till andras känslor" (Smith 1759, s.237). Detta kan tolkas som att personer med en högre position själva tjänar på att organisationen gör vinst och därför har högre arbetsmoral. Det förväntade värdet på denna variabel är att ju högre upp i organisationen respondenten är desto högre arbetsmoral.

Produktivitet

Variabeln produktivitet förklarar om respondenten tycker att den är mer produktiv än vad hans lön motsvarar. Detta är inspirerat från forskning som visat på att dagens ungdomar är självgoda och anser sig vara bäst på arbetsmarknaden (Udovic, 2014). Variabeln är kodad där ett högt värde innebär att personen i fråga ej anser sig mer produktiv än vad dess lön motsvarar. "Vet ej" är kodat som det högsta värdet vilket innebär att detta svar får en större betydelse för avläsningen av resultaten än vad den bör. Däremot kan "vet inte" vara ett tecken på att personen i fråga inte anser sig mer produktiv än vad dess lön motsvarar och därför inte spela en stor roll i resultatet. En lösning på detta hade varit att koda "nej" som 4 och "vet ej" som 3. Det är av intresse att se denna variabels korrelation med arbetsmoral. Det går främst att se i modell (2) om produktivitet påverkar viljan att tjäna pengar. Det förväntade resultatet är att de personer som är mer benägna att tjäna pengar anser sig själva mer produktiva än vad deras lön motsvarar. Detta leder även till att de personer som anser sig själva mer produktiva även har en högre arbetsmoral.

5.1.5 Konjunktoren 1950–2018

I tabell (5) visas konjunktoren för BNP och arbetslöshet varje år från 1950 till 2018 där en högkonjunktur representeras av “high” i BNP medan “high” i arbetslöshet innebär att det är lågkonjunktur. Anledningen till att det vissa år är “high” på båda variablerna respektive “low” på båda är för att arbetslöshet är mer trögrörlig än fluktuationerna i BNP vilket betyder att arbetslösheten blir en så kallad “spill over effect” (Zetterberg, 2012).

Tabell 5: Konjunkturerna 1950–2018

Födelseår	BNP	Arbetslöshet	Födelseår	BNP	Arbetslöshet
1950	high	high	1985	low	high
1951	high	low	1986	low	high
1952	low	high	1987	high	high
1953	low	high	1988	high	low
1954	high	high	1989	high	low
1955	high	high	1990	high	low
1956	high	low	1991	high	low
1957	low	low	1992	low	low
1958	low	high	1993	low	high
1959	high	high	1994	low	high
1960	low	low	1995	high	low
1961	high	low	1996	low	high
1962	low	low	1997	low	high
1963	low	high	1998	low	high
1964	high	low	1999	high	low
1965	high	low	2000	high	low
1966	low	high	2001	high	low
1967	low	high	2002	low	low
1968	low	high	2003	low	high
1969	low	low	2004	low	high
1970	high	low	2005	low	high
1971	low	high	2006	high	high
1972	low	high	2007	high	low
1973	high	high	2008	high	low
1974	high	low	2009	low	high
1975	high	low	2010	high	high
1976	high	low	2011	high	low
1977	low	low	2012	low	low
1978	low	high	2013	low	high
1979	high	low	2014	low	high
1980	high	low	2015	high	low
1981	low	low	2016	high	low
1982	low	high	2017	high	low
1983	low	high	2018	low	low
1984	high	high			

Källa: Hodrick-Prescott filter på statistik från SCB

5.2 Ekonometrisk diskussion

För att genomföra pålitliga regressionsanalyser gjordes ekonometriska tester. Nedan följer en förklaring av dessa tester samt hur de har hanterats i regressionsanalysen. En korrelationstabell mellan den beroende variabeln och de förklarande variablerna finnes i Appendix (1).

Heteroskedasticitet

Heteroskedasticitet innebär att variansen i residualerna inte är konstanta vilket leder till ineffektiva OLS-skattningar och att standardfelen blir felaktiga. Detta prövas med ett Breusch-Pagan-test då data uppvisar linjära former av heteroskedasticitet, där nollhypotesen är att homoskedasticitet råder (Williams, 2020). Ett värde på detta test presenteras i tabell (6), (7) och (8). Om problem med heteroskedasticitet råder visar det sig i om p-värdet för testet är mindre än 0,05 vilket det inte är i något fall. Detta innebär att variansen i residualerna är konstant i samtliga regressioner.

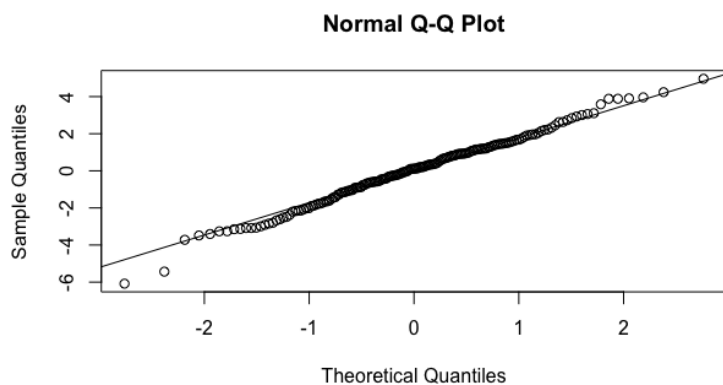
Multikollinearitet

Multikollinearitet innebär att det finns ett linjärt samband mellan de förklarande variablerna och testas genom att använda ett VIF-test (Williams, 2015). Problemet som uppstår vid multikollinearitet är att korrelation mellan de förklarande variablerna påverkar den beroende variabeln. Det betyder att en förändring i en förklarande variabel påverkar en annan förklarande variabel och den beroende variabeln påverkas med större effekt än vad den annars skulle göra. Det råder olika teorier om hur högt VIF-värdet ska vara för att utesluta multikollinearitet, en tumregel brukar vara ett värde som ej överstiger 10 (Ibid). Samtliga variabler i denna regression översteg ej 2 (Appendix 1) vilket innebär att variablerna är användbara.

Normalfördelade residualer

Normalfördelade residualer prövas genom en "Normal Q-Q Plot" som visar residualernas spridning. Det är ett spridningsdiagram (scatter plot) som testar två percentiler mot varandra, båda från samma fördelning där ett linjärt mönster innebär normalfördelade residualer (Ford, 2015). I figuren nedan syns att residualerna följer den linjära trenden väl vilket innebär att kravet om normalfördelade residualer är uppnått.

Graf 4: Normal Q-Q plot.



Källa: Egenestimerad webenkät samt SCB.

Endogenitet

Endogenitet innebär att den beroende variabeln kan påverka de förklarande variablerna. Samtliga variabler antas vara exogena förutom variabeln "Position". Arbetsmoral kan påverka positionen i och med att en god arbetsmoral innebär en hög produktivitet och kan leda till karriärslyft. Detta tas i beaktning vid analys av resultat.

6. Resultat

I följande avsnitt redogörs resultaten från de tre regressionerna. Modell (1) förklarar den totala arbetsmoralen, modell (2) förklarar viljan att tjäna pengar och slutligen förklarar modell (3) moral. Samtliga variabler förutom "kön" och "utbildningsnivå" påverkar de beroende variablerna. "BNP-konjunktur" och "Arbetslöshet" har en påverkan på arbetsmoral, "BNP-konjunktur", "Trivs", "Sysselsättning" och "Produktivitet" påverkar viljan att tjäna pengar och slutligen påverkar "BNP", "Arbetslöshet", "MeanSoc", "Trivs", "Position" och "Produktivitet" moralen. Resultatets signifikansnivå bestäms till 10% där en lägre procentsnivå indikerar en starkare förkastning av nollhypotesen ².

² Signifikansnivå är en procentuell nivå som bestäms innan regressionen genomförs för att veta när nollhypotesen kan förkastas. Det finns ingen given gräns utan bestäms från fall till fall men det vanligaste värdet är 5% och majoriteten av uppsatsens resultat uppnår femprocentsnivån.

6.1 Modell 1; Arbetsmoral

I tabell (6) presenteras resultaten från regressionerna tillhörande modell (1) som förklarar arbetsmoralens påverkan av det ekonomiska läget.

Tabell 6 - Modell 1. Totala värdet på arbetsmoral.

Variabler:

	Uppskattat värde	Standardavvikelse	t-värde	P-värde	
Intercept	2.64171	1.33737	1.975	0.04992	*
BNP-konjunktur	50.37594	17.11198	2.944	0.00371	**
Arbetslöshet	3.97616	1.30301	3.052	0.00266	**
MeanSoc	0.06836	0.14279	0.479	0.63273	
Kön	0.01239	0.30842	0.040	0.96801	
Utbildningsnivå	0.19365	0.15101	1.282	0.20153	
Trivs	-0.48672	0.47341	-1.028	0.30543	
Sysselsättning	0.06431	0.81366	0.079	0.93710	
Position	0.04966	0.10665	0.466	0.64210	
Produktivitet	-0.07785	0.17116	-0.455	0.64981	

Breusch-Pagan Test BP = 6.76 f.g = 9 p-värde = 0.6621

*Kommentar: Den beroende variabeln är varje individs medelvärde av samtliga frågor på enkäten (fråga 10–28). ***/**/*/. representerar signifikansnivåerna 0,1/1/5/10%. BNP- och arbetslöshetssiffrorna är hämtade från SCB. Resterande variabler är hämtade från resultatet på enkäten.*

BNP-konjunktur och arbetslöshet är signifikant på enprocentsnivån vilket indikerar att dessa variabler har en statistisk signifikant förklaringsgrad. BNP-konjunktorens estimerade värde är

positivt vilket betyder att arbetsmoralen är högre för dem som var 18 år under en högkonjunktur än för dem som var 18 år under en lågkonjunktur, förenligt med hypotes (2). Värdet för BNP-konjunkturen är den procentuella avvikelser från real BNP och rör sig mellan -5 och + 3 procent vilket betyder att värdet tolkas som att en ökning av BNP-gapet med 1 procentenhet ökar arbetsmoralen med 0,5 enheter.

Arbetslösheten har ett positivt värde vilket innebär att arbetsmoralen är högre hos personer där arbetslösheten var hög vid 18 års ålder, förenligt med hypotes (1). Arbetslösheten är beräknad som den procentuella avvikelser från konjunkturen och den faktiska arbetslösheten. Dess rörlighetsspann är däremot från -60% till +30% vilket innebär att en ökning med tio procentenheter är sannolik. Detta medför tolkningen av resultatet att när arbetslösheten ökar med 10 procentenheter så ökar arbetsmoralen med 4 enheter. Breusch-Pagantestet får ett värde på 0,6621 vilket är över 0,05, det innebär att det ej är heteroskedasticitet i modellen. Samtliga variabler utöver BNP- och arbetslöshetskonjunkturen visar ej på någon signifikans vilket innebär att de ej har någon signifikant påverkan på arbetsmoralen.

6.2 Modell 2; Viljan att tjäna pengar

Modell 2 förklarar hur viljan att tjäna pengar (fråga 10–16) påverkas av det ekonomiska läget och resultatet presenteras i tabellen nedan:

Tabell 7 – Modell 2. Viljan att tjäna pengar

Variabler:

	Uppskattat värde	Standardavvikelse	t-värde	P-värde	
Intercept	-2.70585	2.38489	-1.135	0.25822	
BNP-konjunktur	29.30475	30.51520	0.960	0.33831	
Arbetslöshet	4.21151	2.32361	1.812	0.07175	.
MeanSoc	0.39541	0.25462	1.553	0.12238	
Kön	0.86647	0.54999	1.575	0.11710	
Utbildningsnivå	-0.34281	0.26929	-1.273	0.20482	
Trivs	-1.76951	0.84422	-2.096	0.03762	*
Sysselsättning	3.23756	1.45097	2.231	0.02702	*
Position	-0.05062	0.19019	-0.266	0.79047	
Produktivitet	-0.81627	0.30522	-2.674	0.00825	**

Breusch-Pagan Test BP=8.8351 f.g = 9, p-värde = 0.4526

*Kommentar: Den beroende variabeln är varje individs medelvärde av frågorna på delen "Viljan att tjäna pengar" (fråga 10–16). ***/***/. representerar signifikansnivåerna 0,1/1/5/10%. BNP- och arbetslöshetssiffrorna är hämtade från SCB. Resterande variabler är hämtade från resultatet på enkäten*

Enligt resultaten i tabell (7) har BNP-gapet ingen signifikant effekt på viljan att tjäna pengar. Detta innebär att inga slutsatser kan dras för denna variabel. Däremot har arbetslösheten en signifikans på tioprocentsnivån samt ett positivt estimerat värde. Detta innebär att viljan att tjäna pengar påverkas positivt av arbetslösheten, förenligt med hypotes (1). Noterbart är däremot att signifikansen inte är lika stark som i modell (1). Från denna estimering får även

variablerna "Trivs", "Sysselsättning" och "Produktivitet" en signifikans på en- och femprocentsnivån.

Tabell (7) visar att det estimerade värdet för "Trivs" är negativt vilket innebär att de som trivs med sitt arbete/studieval har en högre vilja att tjäna pengar än de som inte trivs. Med tanke på att ett svarsalternativ i denna fråga var "är sysslös" och fick värdet 3 i kodningen innebär det även att de personer som trivs med sitt arbete har en högre vilja att tjäna pengar än de utan sysselsättning. Detta går emot uppsatsens tidigare hypoteser och beror troligtvis på att det var få personer som svarade "Är sysslös" vilket innebär att denna effekt kan bortses ifrån.

Variabeln "Sysselsättning" visar en positiv påverkan på viljan att tjäna pengar. Det innebär att personer utan arbete har en högre vilja att tjäna pengar. Med tanke på att undersökningen har betydligt fler studenter än arbetslösa är det mer troligt att resultatet i första hand styrs av att studenter har en större vilja att tjäna pengar än de som arbetar.

Variabeln produktivitet har ett negativt samband vilket innebär att viljan att tjäna pengar är högre hos personer som tycker att de är mer produktiva än vad deras lön motsvarar. B-P-testet visar ett värde på 0,4526 vilket även det är över 0,05, det vill säga en konstant variation i residualerna i modellen.

6.3 Modell 3; Moral

Modell (3) beskriver hur de förklarande variablerna påverkar medelvärdet av svaren på delen "Moral" i enkäten (fråga 17–28) och resultatet presenteras i tabellen nedan.

Tabell 8 – Modell 3. Moral

Variabler:

	Uppskattat värde	Standard-avvikelse	t-värde	P-värde	
Intercept	9.74279	1.46981	6.629	4.73e-10	***
BNP-konjunktur	53.98213	18.80660	2.870	0.00464	**
Arbetslöshet	3.50130	1.43205	2.445	0.01555	*
MeanSoc	-0.30119	0.15693	-1.919	0.05669	.
Kön	0.46685	0.33896	1.377	0.17031	
Utbildningsnivå	0.07093	0.16596	0.427	0.66967	
Trivs	-1.36014	0.52030	-2.614	0.00978	**
Sysselsättning	-1.46928	0.89424	-1.643	0.10230	
Position	-0.19698	0.11722	-1.680	0.09478	.
Produktivitet	-0.39847	0.18811	-2.118	0.03566	*

Breusch-Pagan Test BP=6.9758 f.g = 9 p-värde = 0.6396

*Kommentar: Den beroende variabeln är varje individs medelvärde av frågorna på delen "Moral" (fråga 17–28). ***/**/*/. representerar signifikansnivåerna 0,1/1/5/10%. BNP- och arbetslöshetssiffrorna är hämtade från SCB. Resterande variabler är hämtade från resultatet på enkäten.*

I tabell (8) är "BNP-konjunktur" signifikant på enprocentsnivån och "Arbetslöshet" signifikant på femprocentsnivån. Likt resultatet i tabell (6) leder en högkonjunktur samt hög arbetslöshet till ett högre värde på de moraliska frågorna. Resultatet tolkas likt i modell (1) att arbetslösheten har en större påverkan på de moraliska frågorna än vad BNP-gapet har.

De som trivs med sitt jobb/studieval samt de som anser sig vara mer produktiva än vad deras lön motsvarar, har ett högre värde på de moraliska frågorna. "MeanSoc" har ett negativt

värde med en signifikans på tioprocentnivån, vilket innebär att de med en lägre socioekonomisk bakgrund har en högre moral än de som har en mer fördelaktig socioekonomisk bakgrund. Variabeln "Position" visar ett negativt samband med en signifikans på tioprocentnivån vilket innebär att personer med chefsansvar har ett högre värde på moral. B-P-testet visade ett värde på 0,6396 vilket innebär att det ej råder heteroskedasticitet i modellen.

6.4 Analys och diskussion av resultaten

Tabell (6) visar en signifikans för "BNP-konjunktur" och "Arbetslöshet" där vardera förstärker varsin hypotes. Däremot är både "BNP-konjunktur" och "Arbetslöshet" beräknade som den procentuella skillnaden mellan trenden och förändringen, vilket gör att tolkningen av respektive resultat skiljer sig åt. Variationen i arbetslöshetsgapet rör sig mellan -60 och +30 procent vilket innebär att en förändring med tio procentenheter är rimlig, medan variationen i BNP-gapet rör sig mellan -5 och +3 procent vilket gör att en förändring med en procentenhet är mer rimligt för denna variabel. Det kan därför tänkas att arbetslösheten spelar större roll för arbetsmoralen då 10 procentenheter motsvarar 4 enheter på arbetsmoralen och för BNP är 1 procentenhet lika med 0,5 enheter på arbetsmoralen. För att förtydliga påverkar arbetslöshet och konjunkturläge arbetsmoral men arbetslösheten förändras i större utsträckning än BNP-konjunktur. Arbetslösheten påverkar alltså arbetsmoral i större utsträckning än vad BNP påverkar vilket är förenligt med hypotes (1). Arbetsmoral och dess påverkan av konjunkturen handlar om hur personerna i de olika konjunkturerna har uppfattat denna. Det kan tänkas att 18 åringar noterar hur svårt det är att få jobb i större utsträckning än hur BNP står sig i relation till sin trend. Detta stärker arbetslöshetens påverkan på arbetsmoralen, då personer som har haft svårt att få jobb troligtvis är mer angelägna att minimera risken för uppsägning, vilket är överensstämmande med hypotes (1).

Tabell (7) visar att variablerna "Trivs", "Sysselsättning" och "Produktivitet" har en påverkan på personers vilja att tjäna pengar. Variabeln "Trivs" visar ett negativt värde vilket innebär att de som trivs på jobbet/med sitt studieval har en starkare vilja att tjäna pengar. Detta kan förklaras genom att studera de formulerade frågorna under rubriken "viljan att tjäna pengar" (Appendix 2). Frågorna är formulerade så att de som trivs på sitt arbete får ett högre värde på denna variabel. Ett exempel är frågan "Även om jag ärver mycket pengar kommer jag fortsätta jobba". Om personen i fråga inte trivs med sitt jobb löper hen större sannolikhet att

svara "nej" på frågan och en person som trivs svarar troligtvis "ja". Det kan däremot tänkas att de som trivs med sitt arbete är mer intresserade av att arbeta hårt och av denna anledning blir mer angelägna att tjäna pengar.

Variabeln sysselsättning är positiv vilket innebär att viljan att tjäna pengar är högre hos dem som ej har någon sysselsättning. Med tanke på att antalet studenter i undersökningen är stort betyder resultatet att viljan att tjäna pengar är högre hos studenter än hos de som arbetar. Personer som ej har- eller har haft stora tillgångar är troligtvis mer angelägna att tjäna pengar för att ha en viss levnadsstandard. Det kan förklaras med hjälp av Smiths (1759) resonemang; att människans behov ändrar sig i relation med dess referensramar. Människans grundläggande behov är kroppens hälsotillstånd, kallade "naturliga begär" och för att stilla dessa naturliga begär kräver olika människor olika mycket (Smith, 1759 s. 259–260). När en person tjänar tillräckligt med pengar kommer denne troligtvis att värdera andra parametrar än materialistiska tillgångar.

Produktivitetsvariabeln har ett negativt samband vilket innebär att de som anser sig mer produktiva än vad deras lön motsvarar även har en högre vilja att tjäna pengar. Detta kan anses rimligt då de som tycker att de är mer värda än vad dess lön motsvarar rimligtvis vill få en löneökning och därmed en starkare vilja att tjäna pengar. Beaktningsvärt är däremot att svaret "Vet ej" är kodad med det högsta värdet vilket innebär att det negativa sambandet verkar större än vad det egentligen borde. Däremot ändrar inte det att sambandet de facto är negativt och innebär alltså att det tänkta värdet för denna variabel (avsnitt 5.1.4) är korrekt skattat.

Tabell (8) visar signifikans på "BNP-konjunktur", "Arbetslöshet", "Trivs" och "Produktivitet". Likt resultatet i modell (1) leder en högkonjunktur och en hög arbetslöshet till ett högre värde på "Moral", förklarar i både hypotes (1) och (2).

Likt resultatet av modell (2) har de som trivs med sitt arbete/studieval samt de som anser sig mer produktiva än vad dess lön motsvarar, en högre moral. Detta går i enlighet med Smith (1759) som menar att vi i större utsträckning pratar om våra negativa känslor än våra positiva. Det leder till att personer som ej trivs med sitt arbete/studieval pratar negativt om sin arbetsgivare vilket resulterar i en lägre moral. Trivsel på arbetet/skolan leder, som tidigare nämnt, troligtvis till en högre arbetsvilja och därmed en högre moral. "Moral" påverkas

negativt av variabeln ”produktivitet” vilket innebär att de personer som anser sig mer produktiva än vad dess lön motsvarar har en högre moral. Detta går i enlighet med det förväntade värdet för denna variabel, presenterat i avsnitt (5.1.4).

Även position och socioekonomisk bakgrund är signifikant på femprocentsnivån. Socioekonomisk bakgrund (MeanSoc) har ett negativt värde vilket innebär att de som inte haft det socioekonomiskt fördelaktigt har en högre moral än de som kommer från en välbärgad familj. Personer som alltid haft stora tillgångar är troligtvis inte lika benägna att arbeta i samma utsträckning som personer utan tillgångar.

Även variabeln ”Position” har ett negativt värde vilket innebär att de med personalansvar har en högre moral. Det kan tänkas att personer som har personalansvar i större utsträckning ser sin arbetsplats som ett gemensamt ansvar att driva framåt vilket höjer moralen. Personer med personalansvar vinner även mer på att företaget/organisationen gör vinst vilket i sig leder till en större arbetsvilja och därmed en högre moral. Det kan även handla om ett endogenitetsproblem, då en god moral kan leda till personalansvar.

Tidigare forskning har belyst att det råder skillnader mellan könen i arbetsmoral (Harðardóttir et al, 2019), något som denna undersökning ej påvisat. Harðardóttir et al (2019) studerar islänningar samt främst studenter vilket troligtvis ger ett annorlunda resultat då arbetsmoral har en koppling till kultur (Weber, 1905). Trots att det är ett stort antal studenter i min undersökning är det en stor spridning av födelseåren (1944–2002) vilket rimligtvis ger ett mer representativt resultat för befolkningen.

Utbildningsnivå ger ej någon signifikant estimering vilket innebär att arbetsmoralen ej ökar i samklang med högre studier, detta talar emot det skattade värdet för denna variabel och talar delvis emot tidigare forskning som säger att arbetsmoral hänger ihop med kompetens (Bowles & Cooper, 2009). Detta kan tänkas bero på att det är en stor mängd studenter i undersökningen vilket gör det svårt att urskilja arbetsmoralen mellan dessa. Detta hade troligtvis åtgärdats av en större spridning i sysselsättning samt ett större antal respondenter.

7. Slutsatser

Sammanfattningsvis har detta arbete bidragit till att studera arbetsmoral från ett perspektiv som ej genomförts tidigare. Denna uppsats avsåg att undersöka om det fanns någon koppling mellan svenskars arbetsmoral och ekonomiskt läge under uppväxten. Ekonomiskt läge innefattar BNP- och arbetslöshetsgapet och med uppväxt menas när personen i fråga var 18 år. Utifrån de ekonometriska resultaten framgick svaret på frågeställningen att det ekonomiska läget under uppväxten (18 års ålder) har en påverkan på arbetsmoral. Personer som vuxit upp med en hög arbetslöshet har en högre arbetsmoral än de som vuxit upp med låg arbetslöshet. BNP-konjunkturen har en positiv påverkan vilket innebär att de som vuxit upp i högkonjunktur har en högre arbetsmoral. Dessa två resultat går emot varandra vilket gör det relevant att studera storleken på respektive variabel. Resultatet av det visade att arbetslöshetsvariabeln påverkar arbetsmoralen till en högre grad än BNP-gapet. Hög arbetslöshet är förenligt med lågkonjunktur och eftersom arbetslöshetsvariabeln har en större påverkan på arbetsmoralen, samt ett positivt värde innebär det att personer som vuxit upp i lågkonjunktur har högre arbetsmoral än de som vuxit upp i högkonjunktur.

Det är svårt att avgöra när- och av vad en person formar sin arbetsmoral. Denna uppsats har visat på att det ekonomiska läget har en påverkan på arbetsmoral, främst vad det gäller arbetslöshet. Intressant för vidare forskning hade varit att undersöka sambandet mellan arbetsmoral, ekonomiskt läge och första anställning. En tanke kan delvis vara att det ekonomiska läget vid respondentens första anställning har en större påverkan än det ekonomiska läget vid 18 års ålder. Det är även möjligt att de vars första anställning skedde i tidig ålder har blivit mer påverkade av sina arbetsgivare (omgivning) och därmed har en högre arbetsmoral. Detta kan vara av intresse för rekryterande chefer som kan ha användning av resultaten vid en potentiell anställning.

Referenslista

Abraham, G, J Haltiwanger, K Sandusky och J Spletzer (2016), "The Consequences of Long-term Unemployment: Evidence from Linked Survey and Administrative Data", NBER Working Paper 22665.

Arbetsmiljöverket (2018). *Minderårigas arbetsmiljö: Arbetsmiljöverkets föreskrifter om minderårigas arbetsmiljö och allmänna råd om tillämpningen av föreskrifterna*. [Minderårigas arbetsmiljö \(av.se\)](#) Hämtad: 2020-11-22

Bowles, D. & Cooper, G. (2009). *Employee morale: Driving performance in challenging times*. Basingstoke: Palgrave Macmillan

Cantzler, Ingmari. 1991. Vad tycker kunden? : en bok om kundattitydundersökningar. 1:a uppl. Liber Ekonomi/Almqvist & Wiksell. Malmö.

Flynn, G. (1994) *Attitude more valued than ability*, Personnel Journal, 73, pp. 16 – 7

Ford, Clay (2015). *Understanding Q-Q Plots*. University of Virginia Library. [Understanding Q-Q Plots | University of Virginia Library Research Data Services + Sciences](#). Hämtad: 2020-12-25

Forslund Anders. 2020. "Coronakrisen och den svenska arbetsmarknaden". *Ekonomisk debatt* årg(48). nr 8. s.55-62. [48-8-af_0.pdf \(nationalekonomi.se\)](#) hämtad: 2020-12-28

Företagarna. 2016. *Det är attityden, Dumbom*. Stockholm. <https://www.foretagarna.se/contentassets/a8bcb31d16cc4bc999084b9115b6a56e/det-ar-attityden-dumbom-riks-nov-2016.pdf> . Hämtad: 2020-12-23

Harðardóttir, Arna Kristín, Guðjónsson, Sigurður, Minelgaite, Inga, Kristinsson, Kári. 2019. *Ethics as usual? Gender Differences in work ethic and grades*.

Hess, James P (2019). *The latest Millennials (1995-2000): examining within-group work ethic*. Research paper, Indiana University Purdue University at Fort Wayne Richard T Doermer School of Business and Management Sciences. USA.

Miller, M.J., Woehr, D.J. and Hudspeth, N. (2002), "The Meaning and Measurement of Work Ethic: Construction and Initial Validation of a Multidimensional Inventory", *Journal of Vocational Behavior*, Vol.60 No.3 pp.

Parkhurst, John Thomas, 2013. *Academic Work Ethic: Predicating student assignment choice and evaluating the academic work ethic-student measure*. PHD-Thesis, University of Tennessee, Knoxville, 1-89.

Pedersen, Mark Torben (2001). "The Hodrick-Prescott filter, the Slutsky effect, and the distortionary effect of filters". *Journal of Economic Dynamics and Control*. Vol(25) nr.8 s.1081-1101.

Persson Andreas (2016), *Frågor och svar. Om frågekonstruktion i enkät- och intervjuundersökningar*. Stockholm: Statistiska centralbyrån.

Ravn, Morten; Uhling, Harald (2002) *On adjusting the Hodrick-Prescott filter for the frequency of observations* (PDF). *The Review of Economics and Statistics*. 84 (2).

SCB-statistisk-årsbok: <https://www.scb.se/hitta-statistik/aldre-statistik/innehall/statistisk-arsbok-1914-2014/>

SCB - Befolkningens utbildning [Befolkningens utbildning \(scb.se\)](https://www.scb.se/hitta-statistik/befolkningens-utbildning) hämtad: 2020-12-27

SCB – arbetskraftsundersökningarna (AKU): <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/arbetsmarknad/arbetskraftsundersokningar/arbetskraftsundersokningarna-aku/> hämtad 2020-10-01

SCB- statistik BNP - <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/samhallets-ekonomi/bnp-i-sverige/> Hämtad: 2020-10-01

Smith, Adam. 1759. *Teori om de moraliska känslorna*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB (2019) s.51-263.

Udovic, A. (2014). *Generation ego: att fostras i en narcissistisk kultur*. Stockholm: Ordfront

UKÄ, Universitetskanslersämbetet (2020). *Fler studenter i högskolan 2019-2020*. 2020-10-13. <https://www.uka.se/om-oss/aktuellt/nyheter/2020-10-13-fler-studenter-i-hogskolan-2019-2020.html> (hämtad: 2021-01-11)

Wadensjö, Eskil .1973. "Arbetslöshetsbegrepp". *Ekonomisk Debatt*. årg 1 nr.8 s.529-532. [1-8-ew.pdf \(nationalekonomi.se\)](https://www.nationalekonomi.se/18-ew.pdf) hämtad: 2020-12-28

Warr, P., (1996) *Psychologi at Work- Fourth Edition Completely Revised*. Printed in England by Clays Ltd, St Ives Plc

Weber, Max. 1905. *Den protestantiska etiken och kapitalismens anda*. s.1–40

Wellman, H. M. (1992). *The MIT Press series in learning, development, and conceptual change. The child's theory of mind*. The MIT Press.

Williams, Richard, 2020. *Heteroskedasticity*. Uppdaterad: 2020-01-10. University of Notre Dame. <https://www3.nd.edu/~rwilliam/stats2/l25.pdf> Hämtad: 2020-12-25

Williams, Richard, 2015. *Multicollinearity*. Uppdaterad: 2015-01-15. University of Notre Dame. <https://www3.nd.edu/~rwilliam/stats2/l11.pdf> Hämtad: 2020-12-25

Zabel Keith L, Biermeier-Hanson Benjamin B.J, Baltés Boris B, Early Becky J & Shepard Agnieszka. 2016. *Generational Differences in Work Ethic: Fact or Fiction?*

Zetterberg, J (2012), "Långtidsarbetslöshet och arbetslöshetskonjunktur på den svenska arbetsmarknaden", *Ekonomisk Debatt*, årg 40, nr 2, s 39–49.

Appendix

Appendix 1

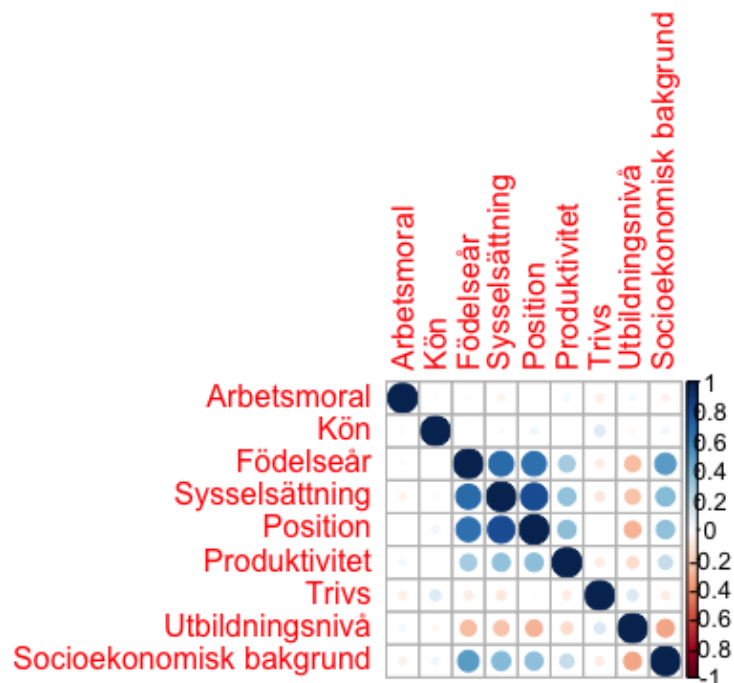
Nedan presenteras olika ekonometriska tester

Multikollinearitet

```
> vif(reg) ##Check for multicolinierity
      `BNP konjunktur`      MeanSoc      d1$`1. Kön` d1$`7. Utbildningsnivå`
      1.555772      1.213706      1.097379      1.197766
      d1$`6. Trivs` d1$`3. Sysselsättning` d1$`4. Position` d1$`5. Produktivitet`
      1.114856      1.081096      1.237884      1.098437
      d1$`Unemp konjunktur`
      1.580364
```

Korrelationstabell

Nedan presenteras en korrelationstabell över hur den primära beroende variabeln, det vill säga arbetsmoral, korrelerar med kontrollvariablerna. Positiva korrelationer visas i den blå skalan och negativa korrelationer i den röda.



Appendix 2

I detta appendix följer samtliga enkätfrågor och dess viktning.

Frågor om bakgrund:

1. Kön:
 - Man: 1
 - Kvinna: 2
 - Annat: 3

2. Ålder:

3. Sysselsättning:
 - Arbetar: 1
 - Studerar: 2
 - Ingen sysselsättning: 3

4. Om du arbetar, vilken position har du av följande (så nära som möjligt)
 - VD/ägare: 1
 - Personalchef: 2
 - Mellanchefer (ej lönesättande): 3
 - Ansvarig över ett antal personer (Team Lead): 4
 - Inget chefsansvar: 5

5. Jag är mer produktiv än vad min lön motsvarar:
 - Stämmer helt: 1
 - Stämmer delvis: 2
 - Nej: 3
 - Vet ej: 4

6. Trivs du med ditt arbete/studieval?
 - Ja: 1
 - Nej: 2
 - Är sysslös: 3

7. Vilken utbildningsnivå har du som mest examinerats för, alternativt är pågående?
 - Masterutbildning eller högre: 1
 - Kandidatutbildning: 2
 - Högskoleutbildning (Folkhögskola, Högskoleingenjör osv): 3
 - Gymnasieutbildning: 4
 - Grundskoleutbildning: 5
 - Ingen av ovan: 6

8. Vilken utbildningsnivå har din förälder med högst examensnivå?

- Masterutbildning eller högre: 6
- Kandidatutbildning: 5
- Högskoleutbildning (Folkhögskola, Högskoleingenjör osv): 4
- Gymnasieutbildning: 3
- Grundskoleutbildning: 2
- Ingen av ovan: 1

9. I vilken bostadstyp bodde du i under majoriteten av din uppväxt?

- I ett kollektiv: 1
- Hyreslägenhet: 2
- Bostadsrätt: 3
- Radhus: 4
- Villa: 5
- Vi flyttade runt mycket: 6

Frågor om viljan att tjäna pengar: kod -10,-5, 0, 5, 10

10. Även om jag ärver mycket pengar skulle jag fortsätta jobba någonstans

- Ja: 10
- Nej: -10
- Vet ej: 0

11. Om jag får mindre pengar i lön än i bidrag så skulle jag ändå arbeta:

- Ja: 10
- Ja, om det bara skulle skilja lite grann (mindre än 200kr): 5
- Nej: -10
- Vet ej: 0

12. Om att arbeta hårdare innebär högre lön så kommer jag att arbeta hårdare:

- Ja: 10
- Nej: -10
- Vet ej: 0

13. Jag byter aktivt jobb för att få en högre lön:

- Ja: 10
- Nej: -10

14. Jag anser arbetet viktigare än fritiden:

- Ja, jag sätter karriären först: 10
- Nej, men jag arbetar gärna: 5
- Nej, jag ser mitt jobb som ett hjälpmedel att få en bättre fritid: -10
- Nej av andra anledningar: -5
- Vet ej: 0

15. Det jobb som ger mest fritid är arbetet för mig:

- Håller med: -10
- Håller delvis med: -5

- Håller inte med: 10
- Ingen åsikt: 0

16. För mig är det viktigt att arbetet jag jobbar på har en god värdegrund, goda arbetsvillkor och förmåner:

- Ja: -10
- Nej: 10

Moraliska frågor:

17. Har du någon gång sjukanmält från jobb/skola dig fast du inte varit sjuk?

- Ja, det händer ganska ofta: -10
- Ja, det händer varje gång jag är trött: -5
- Ja, någon enstaka gång: 5
- Nej, aldrig: 10

18. Har du någon gång kommit för sent till jobb/skola?

- Ja, det händer ofta där jag hade kunnat planera annorlunda: -10
- Ja, det har hänt ett fåtal gånger där jag hade kunnat planera annorlunda: -5
- Ja, ofta men där jag ej kunnat planera annorlunda: 0
- Ja det har hänt ett fåtal gånger där jag ej har kunnat planera annorlunda: 5
- Nej det händer aldrig: 10

19. Jag sätter igång med mitt arbete direkt jag anländer till jobbet/skolan:

- Nej, jag sitter och scrollar mobilen ett tag för att få energi: -10
- Nej, jag börjar alltid arbetsdagen med en kaffe och prat med kollegor: -5
- Ja, oftast: 5
- Ja, alltid: 10

20. Om min kollega/studiekamrat ej hinner med sin uppgift hjälper jag till med glädje:

- Nej, det är inte mitt problem att lösa: -10
- Nej, om det inte är kritiskt: -5
- Ja, men bara om jag har tid: 5
- Ja, såklart! (arbetar över om det blir ett måste): 10

21. Jag sitter och kollar irrelevanta hemsidor under arbetstid:

- Ja, varför inte?: -10
- Ja, det händer väl: -5
- Nej, men har hänt någon enstaka gång, vid nödfall: 5
- Nej, skulle aldrig hända: 10

22. Jag går hem tidigare från jobbet och hoppas att ingen ska märka:

- Ja, varför inte?: -10
- Ja, det händer väl: -5
- Nej, men har hänt någon enstaka gång, vid nödfall: 5
- Nej, skulle aldrig hända: 10

23. Jag har sjukskrivit mig från jobbet/skolan och sedan träffat kompisar / gjort en aktivitet på kvällen:

- Ja, absolut: -10
 - Ja, det händer väl: -5
 - Nej, men har hänt någon enstaka gång, vid nödfall: 5
 - Nej, skulle aldrig hända: 10
24. Jag anser min arbetsplats som ett gemensamt ansvar att driva framåt:
- Ja, min arbetsgivares målsättning är min målsättning: 10
 - Ja, men inte alltid: 5
 - Nej, jag gör det som förväntas av mig: -5
 - Nej, det är bara en arbetsplats: -10
25. Jag försöker planera min arbetsdag i detalj för att inte slösa bort tid:
- Nej, aldrig: -10
 - Ja, ibland: -5
 - Ja, detta sker när jag har möjlighet: 5
 - Ja, detta sker varje dag: 10
26. Jag gör mer än vad som ingår i mina arbetsuppgifter:
- Nej, jag gör det som förväntas av mig: -10
 - Ja, men inte alltid: 5
 - Ja, jag försöker alltid att göra mer än vad det förväntas av mig: 10
27. Jag jobbar mer effektivt när min chef är närvarande än när hen inte är det:
- Ja: -10
 - Nej: 10
 - Vet ej: 0
28. Jag skulle ej kunna arbeta på en arbetsplats utan FLEX-tider:
- Jo, jag kommer ändå in och går samma tid varje dag: 10
 - Jo, men hade uppskattat FLEX: 5
 - Nej, men hade inte tackat nej till ett jobb som inte har det: -5
 - Nej, skulle aldrig: -10

Appendix 3

Nedan diskuteras kritiken mot enkätfrågorna vidare. Dessa presenteras för att personer som är intresserade över att göra en liknande enkät kan lära sig av detta.

För det första borde enkäten presenterat tydligare att den avsågs för alla åldersgrupper och därmed varit bättre anpassad till pensionärer. Så som enkäten är presenterad i dagsläget är den mer formad till studenter och de personer som är i arbetsför ålder. Frågorna borde alltså därför ha varit ställda i både nutid och dåtid för att pensionärer lättare skall kunna svara på frågan. Som nämnt i avsnitt (5.4.1) borde även ett svarsalternativ varit ”pensionär” på frågan

om sysselsättning. Med tanke på att den äldsta person som varat på enkäten var för 1944 är det inget problem som gjort att pensionärer avstått från att svara på enkäten.

För det andra kan frågan ”jag är mer produktiv än vad min lön motsvara” vara svårtolkad för studenter då deras lön i detta fall antingen är CSN eller lön från extrajobb. Med tanke på att arbete menas med förvärvsarbete (där studier inte ingår) hade det varit önskvärt att även haft ”student som arbetar extra” som ett svarsalternativ vid frågan om sysselsättning. Med anledning av att frågan om produktivitet kan vara svårtolkad gör det att svaren från studenter kan vara tvetydigt. Detta syns även i svarsfrekvensen då det var 33 personer som hoppade över denna fråga vilket betyder att det är den fråga som flest hoppat över. Med tanke på att detta värde tagits bort helt från beräkningen där personer hoppat över frågan så påverkar inte detta resultat.

För det tredje kan frågan om bostadsform även kritiseras då det finns fler bostadsformer än de angivna. Detta var något jag fick kritik för av ett fåtal respondenter. Till exempel kan ett litet torp eller bondgård inte jämföras med ”villa” för att förklara personens socioekonomiska bakgrund. Däremot hade för många alternativ på denna fråga lett till för stor datainsamling samt antagandet om att de presenterade svarsalternativen är de vanligaste bostadsformerna, är ett rimligt antagande. Samt att det var endast en person som inte svarade på denna fråga vilket innebär att frågan troligtvis var tillräckligt tydligt presenterad.

Frågan ”För mig är det viktigt att arbetet jag jobbar på har en god värdegrund, goda arbetsvillkor och förmåner” kan även vara svårsvaret eftersom frågan innehåller fler frågor i ett. En person kan till exempel tänkas värdera god värdegrund men inte bryr sig om arbetsvillkor och förmåner. Däremot handlar denna fråga mer om en generell inställning till dessa typer av värden för arbetsplatsen så resultatet tar ingen skada av denna formulering.

Slutligen är en generell kritik mot en egenestimerad enkät att den alltid kan utvecklas och bli bättre, en enkät bör rimligtvis göras om ett antal gånger för att få bästa möjliga utformning av den. Detta var inget som kunde göras i denna forskning då uppsatsen har en tidsbegränsning. Därför är detta avsnitt av vikt för framtida undersökningar.